

... det är i mötet mellan Selma och Tora som pjäsens kärna ligger. Det här är kvinnornas, och framför allt Selmas, berättelse.

Klipp ur **Therese Erikssons recension av Västerbottensteaterns Bildmakarna, baserad på PO Enquists roman.** Samtalen mellan Selma Lagerlöf och Tora Teje om konsten och dess bevakelsegrunder hör till det bästa i föreställningen som i dag spelas i Umeå.

Mångfald bristvara på festivalerna

KULTURPOLITIK. Festivalerna i Umeå når en alltför snäv och likriktad publik. För att öka tillgängligheten krävs mer samordning och samverkan, enligt den utredning som Susanne Holst har gjort på uppdrag av kulturnämnden.

Av de cirka 30 miljoner kronor som Umeås kulturpolitiker fördelar till olika verksamheter går nästan 7 miljoner till de elva festivalerna. För att få hjälp med hur bidragen ska fördelas i samklang med det kulturpolitiska programmet har politikererna satt sitt hopp till den utredning som nu presenterats.

– Jag har synliggjort brister som måste tas på allvar. Till exempel krävs bredare representation på alla plan när det gäller såväl etnicitet som klass och kön, säger Susanne Holst.

Det är ingen nyhet att kulturlivet präglas av en homogen, ofta välutbildad vit medelklass, både vad gäller utövare och besökare, och enligt kulturnämndens ordförande Tomas Wennström (S) ökar dessutom klyftorna mellan de som deltar och de som inte tar del av kulturen.

– Så nu är det upp till oss att fundera över hur vi ska motverka klyftan och se till att fler kan delta, säger han.

Ett sätt kan, enligt Wennström, vara att ställa krav på festivalerna att flytta vissa arrangemang ut i stadsdelarna i stället för att allt ska ske i centrum. Men kravet på en förändring är betydligt större än så.

– Vi hade hoppats på lite hjälp av utredningen med att utvärdera festivalerna och få kriterier att luta oss emot, men det är inte så konkreta som vi önskar, säger nämndens vice ordförande Eva Westman Modig (M).

Elva festivaler

Följande festivaler får bidrag av kulturnämnden:

Jazzfestivalen
Umefolk
MADE
Visfestivalen Holmön
Umeå open
Samiska veckan
Littfest
Umeå Europeiska filmfestival UEFF
Umeå Pridefestival
O90-festivalen
Camera Obscura

Umefolk är exempel på en festival som lyckats väl med mångfald och jämställdhet medan Jazzfestivalen har en tydlig slagsida åt fler män på både scenen och bland medarbetarna.

Utredningen visar att många festivaler har ambitioner att öka tillgängligheten, men att de har svårt att uppnå sina mål.

Ett problem som utredaren har noterat är hur festivalerna till stor del skapar kultur för och om vissa grupper i stället för med och av.

– Festivalerna måste röra sig ut ur sin bekvämlighetszon och försöka få aktivitetsramarna att överlappa varandra mer, då kommer delaktigheten på köpet, säger Susanne Holst.

Med rapporten som underlag gäller det nu för politikerna att klura ut hur arbetet ska fortsätta, men redan planeras för en dialog med festivalföreträdarna.

– Festivalerna måste börja redovisa sina strategier och vi måste bli tydligare med vad vi vill, säger Tomas Wennström.

KARIN BERNSPÅNG

Umefolk är den festival som lyckas bäst med att inkludera många olika aktörer och med att blanda proffs och amatörer, enligt den nya festivalutredningen. Bilden från gruppen Mittfolks spelning under årets festival.

FOTO: ANNA-KARIN DRUGGE

LITTERATURKRÖNIKAN

Kärnfulla noteringar om väder och sysslor, besök och ensamhet. Krämpor och böner, kantade av omsorgsfullt broderade hyllremsor. Siri Johanssons dagboksanteckningar samlas i årets vackraste bok.

Själens nystan och händernas brodereri

DAGBOK. Med risk för att bli ett slagträ – eller en lyra – i debatten om partisk media, så måste jag avslöja att jag ibland läser böcker med förutbestämd välvilja. Det är inte litterära stjärnskott, debuterande bekanta eller personliga gunstlingar som seglar strax under radarn för min strikt objektiva granskning. Men om någon skulle få för sig att ge ut, låt säga, ett urval av sin bortgångna mors dagboksanteckningar. Hennes sista 18 år, nedplittade i kärnfulla noteringar om väder och sysslor, besök och ensamhet. Om Krämpor och böner, kantade av omsorgsfullt broderade hyllremsor. Då finns en risk att mina sentimentala nerver skriker BRAVO! innan jag ens slagit upp pärnarna.

Förlaget Teg Publishing har, genom konstnären Sven Teglund, skapat just den där boken. Årets vackraste. Den heter Ensamheten värst.

Siri Johansson föddes 1918, gick sex år i folkskola och levde som hemmafru i bruksorten Husum. När hennes make gick bort, eller "slutade" som Siri skulle uttryckt det, började hon skriva dagbok och med det fortsatte hon fram till sin egen död, på servicehuset i Järved 2010. Hon fick en stroke medan hon satt och skrev, en sista mening som rann ut i ett tunt streck nedför sidan.

Det är ingen lätt sak att bry sig om sina äldre. Eller, bryr sig gör man nog. Men hur ofta? Hur mycket och till vilket pris? Resursfördelningen är ett bekymmer på kommunal såväl som de flesta individuella nivåer. Jobbet, barnen, hemmet, självet. Och så lilla mamma. Eller farfar. Och gammelfarbrors änka. Hon har ju ingen annan. Men det var då fan att hon ska ringa varje dag. Mitt i middagen.

Ensamheten hos äldre är som köttindustrin, som flyktingbåtar och cancer. De flesta av oss märkar inte med att tänka på den. Inte förrän den kryper alldeles intill. Och kanske inte ens då. Storheten med Ensamhe-

Ensamheten hos äldre är som köttindustrin, som flyktingbåtar och cancer. De flesta av oss märkar inte med att tänka på den.

ten värst är att den, från sitt snävt subjektiva perspektiv, ändå åkallar allt detta. Mer eller mindre distanserade frågor av rationell art, i mitt eget fall: Borde jag ringa till mor-mor? Hur kan äldreomsorgen förbättras? Vad betyder den årliga virkade julklappsduken, alla stickade barnsockar, egentligen? Vad döljer sig i mellanrummet mellan maskorna?

Siris anteckningar talar vidare till språksinnet, till poesiläsaren i mig:

"Gösta kom hit 9.30 i morse, jag stod på knä och bad / så jag hörde honom inte, han hade inget trevligt / att tala om." "Virkat duk färdig, rivit upp spets så jag ska få garn / har slut på garnet." Dramatik och intriger stormar i det lilla när en okänd kvinna invaderar Siris plats i matsalen: "Jag varit ner ätit potatis 2 bif-far sås, smörgås mjölk. // kvinna tagit min plats igen hjälp mej Jesus hjälp mej / Jesus / hjälp henne rätt Jesus"

Men mest akut adresserar Ensamheten värst mina känslor. Något onämnt, dolt och skavande djupast inombords. Så överrumplas jag liksom av tårarna som droppar ner på Sven Teglunds omsorgsfulla akvareller i mitten av boken, avbildningar av hans mammas virkningar och broderier. Siris sorg vid systemens bortgång. När huset säljs. Otrivseln på hemmet. Rädslan, långsamheten. Ensamheten.

Men också triumfen i att orka skotta sin balkong. Att skura ett köksgolv och ordna honungsvatten till ett snuvigt barnbarn som ligger över i kökssoffan. Den sällsamma lyckan i ett höjt bostadsbidrag. I småkakor och julförberedelser. Dal-las på tv. Och de förunderliga dagar då apparaten funkar som den ska, då örönbruset slutar för en stund och man hör precis vad människor försöker säga till en.

ALLTID
PÅ EN
LÖRDAG!

Elin Ruuth

Elin Ruuth är författare, dramatiker och kritiker och skriver om litteratur på VK:s kultur varannan lördag.

Vill du kommentera krönikan? Mejla på kultur@vk.se